

Çocuk Eğitiminde Karşılaşılan Güçlükler

"Hiçbir yöntem çocuktan önemli olmamalıdır. Çocuk disiplin için değil, disiplin çocuk içindir. O, çocuğa yararlı olduğu sürece uygulanır ve bir değeri olur. Ateşle oynadığı, kalabalık trafiğe koştığı, iyice yüzme öğrenmeden derin sulara atıldığı zaman, özgürlüğün çocuğa faydası düşünülemez."

Günümüzde anne babalar, çocuk eğitiminde oldukça zorlanmaktadır. Çocuk eğitiminde karşılaşılan sorunlardan biri de toplumumuzdaki eski otoriter anlayışa tepki olarak aşırı özgürlük anlayışının gelişmeye başlamasıdır. Bunun sonucu söz dinlemeyen, 'hayır' kelimesinden anlamayan, şımarık, bencil, her istediğini yapmak, elde etmek isteyen çocuklar yetişmeye başlamıştır.

Hâlbuki özgürlük kavramıyla birlikte sorumluluk kavramının da ele alınması gerekir. Sorumlu olmak, sözünde durmayı, umursamayı, önemsemeyi, dikkatli olmayı, özen göstermeyi, ciddiyeti, emin olmayı, güvenmeyi, ilgi duymayı, dert edinmeyi, üzerine almayı, taahhüt etmeyi, duyarlı olmayı gerektiren bir kavramdır. Sorumsuzluk ise bütün bunların tersi durumları ortaya çıkarır.

Anne babalarının, küçük yaşta çocuklarının denetimi konusundaki çekimser davranışları, birçok soruna yol açabilmektedir. Çocuğun direktmesi üzerine, onun isteğine baş eğen an-

nelerin çocukları, uyumsuzluğa, kendi dediklerini kabul ettirmeye alışır ve daha ilerideki yaşlarda bu uyumsuzluğun cezasını çekerler. Çevrenize bakın, dostlarınızdan kimi son derece çekingen, içine kapanık kişilerdir. Kimi ise atılgan, her şeyde dediği dedik olan, her şeye karşı çıkan kişilerdir. Bunlar büyük bir ihtimalle, çocukluklarını yanlış yaşamış, yanlış eğitilmiş olanlardır. O dönemin etkileri bütün hayatlarında sürmektedir.

Çocuğun güçlü bir kişilik kavramı oluşturması ve kendi kendine disiplin verecek hale gelmesi için gerekli eğitim yöntemlerinden biri de "pes etmeme" ilkesidir. Çocuğunuzla olan ilişkilerinizde bazı çatışmalar olabilir. Örneğin, yağmurlu havada çocuğun sırtına ceket giymesini istersiniz o da buna karşı çıkar. Bu durumda şu ihtimaller olabilir:

Çocuğunuzun karşı koymasını sertçe engelleyip ona; siz ne dersiniz onun yapılacağını söylersiniz. Bu durumda çocuğa herhangi bir seçenek tanınmamıştır. Çocuk söyleneni isteksizce yapar. Fakat anne babaya karşı içten içe isyan eder; kendi kendine disiplin verme olayı da gerçekleşemez.

Çocukları İknada Çözüm Yolları

Çocuğun karşı koyması üzerine, siz pes edersiniz ve onun ceketsiz gitmesine göz yumarsınız. Böyle bir ortamda büyüyen çocuklar bencilleşir ve hep çevreden bir şeyler isteyen kişiler olurlar.

Hâlbuki "pes etmeme" yönteminde her iki tarafa da uygun gelecek bir çözüm söz konusudur. Çocuğa neden ceket giymek istemediğini sorarsınız. Diyelim ki, ceketinin rengini sevmiyor. O halde ona bir seçenek tanıyın. Örneğin, başka bir ceket giymesini, şemsiye almasını veya sizin bir elbisenizi kullanmasını önerin. Çocuğa da uygun gelecek bir çözüm yolu, taviz verilmeden sonuca ulaşılmasını sağlar. Verilen karara kendisi de katılan çocuk, söylenilene isteyerek yapar. Bu yöntem, çocuğun belirli bir sorunu çözmek için düşünmeye alışmasını

sağlar. Çocuk beş yaşına geldikten sonra bu yöntemi uygulamaya başlarsanız, çocuğunuz ergenlik çağına geldiğinde doğacak çelişkileri çok daha kolay çözümlerebilirsiniz.

Bugün küçük alıştırmalarla orta yolu bulmayı öğrenen küçük çocuklar, yarı başka davranışlarında bencillik yapmamayı, fakat ölçüyü de kaçırmamayı başarabileceklerdir. Bazı çocuklar küçük yardımlarla iyiye ve doğruya yöneltilerler. Bazılarında ise çok uğraşmak gerekir. Önemli olan uğraşmayı bırakmamaktır. İşleyen organ, yeteneği ölçüsünde ilerler, işlemeyen organ da yeteneği ne olursa olsun, kazandıklarını kaybederek geriler. Eğitim, çocukta hiç bulunmayan yeni bir yetenek kazandırmayacağı gibi, mevcut bir yeteneği de bütünüyle yok edecek güçte değildir. Ailede eğitimi almış olan çocuk, ailenin kontrolünden çıktığında sokakta, okulda, çevrede, bütün diğer etkilerde yeni arkadaşlar ve yeni eğiticiler bulacaktır. Bu yeni etkilerle, çocuğun köreltilmiş veya gizli kalmış bazı duygularının, kötü örneklerle yeniden canlanıp ailenin verdiği eğitimin sarsılması ve çocuğun bozulması da mümkündür. Tıpkı tarlasına özenle bakan çiftçinin, hava şartlarının kötü gitmesi ile eli kolu bağlı kalması gibi. Çocukların eğitimi, yalnız doğuştan getirdiği yeteneklerle değil, yalnız ailede veya okulda değil,

her yerde, herkesin, her şeyin bütün etkileri altında şekillenecektir. Toplumun bütün kişileri her zaman her yerde, konuşurken, gezerken, yazarken, yayınlarken, hassas olmaya, doğruyu, iyiyi, güzeli, kutsalı korumaya özen göstermek durumundadırlar.

Bu konuda bilinmesi gereken ilk şey, en başta arzuların çocuklara hâkim olduğudur. Çocuklar arzularını hemen hiçbir şekilde kontrol edemezler. Kendi kendini yönetmek için yeterli bir kontrol mekanizması kurmaları yıllar sürecektir. Onlar için bu kontrol mekanizmasının gelişme sürecini, kestirme yoldan oluşturmaya kalkışmak bizlerin bir yanlışıdır. Ne yaparsak yapalım, sadece bir iki yıl içinde onlara erteleme, uzlaşma gibi değerleri kabul ettirebileceğimizi bekleyemeyiz. Onlara öğretmeye çalıştığımız bir dersi, tek bir açıklama veya azarlamanın bir anlık şiddet uygulamanın sonunda öğrenmelerini de bekleyemeyiz.

Anne Babaların Kafaları Karışık

Çocuk yetiştirme konusunda pek çok tavsiyeler, yazılı kitaplar vardır. Bununla birlikte çocuklar arasında pek çok farklılık vardır. Bu nedenle, bütün çocuklar için geçerli olacak formüller vermek kolay, hatta mümkün değildir. Çocuk yetiştirmede doğru olarak kabul edilen

ilkelerle onların yorumları zamanla değişmektedir. Bir dönem için doğru sayılan yöntemler, bir sonraki dönem için yanlış sayılabilmektedir. Bazen değişimler o kadar hızlı olmaktadır ki, anne baba çocuklarından birini başka, öbürünü başka bir yöntemle yetiştirmektedir. Çocuklar bekleneni veremeyince ise ayıplananlar yine anne babalar olmaktadır. Yakın zamana kadar eğitimde, genel olarak, otoriter değil, çocuğun hemen her dediğine "evet" diyen bir eğitim anlayışının doğru olduğu sanılıyordu.

Hiçbir yöntem çocuktan önemli olmamalıdır. Çocuk disiplin için değil, disiplin çocuk içindir. O, çocuğa yararlı olduğu sürece uygulanır ve bir değeri olur. Ateşle oynadığı, kalabalık trafiğe koştuğu, iyice yüzme öğrenmeden derin sulara atıldığı zaman, özgürlüğün çocuğa faydası düşünülemez. Toplum kurallarına uyma, zamana uyma, günlük yaşama düzenine, temizlik kurallarına uyma da bu cümledendir. Çocuk büyüdükçe, kendine anlamsız gelse de bu düzene ve kurallara uyması gerektiğini öğrenecektir. İyi bir disiplin çocuğu tedbirsizliklerden korur. Seçim yapamadığı durumlarda da onu, karar verme sorumluluğundan kurtarır.

Çocuğun, büyüklerin odasına girmek için izin istemesi, onlarla nezaket dışı kelimelerle konuşmaması, onları isimleri ile çağırması, esnediği, öksürdüğü, aksırdığı zaman ağzını eli ile kapatması, büyüklerinin yüzüne karşı ayaklarını uzatmaması, selam vermeyi öğrenmesi vs. Bunlar zaman içinde, çocukların anne babaları ile birlikte yaşarken, birlikte yaparak öğrenecekleri disiplinlerdir.

Sonuç

Eğitim denince daha çok çocuklar akla gelir. Eğitim genellikle onları ilgilendirir. Eğitimle küçük yaştan itibaren çocuklara ahlâkî davranışları kazandırmak, bu davranışların alışkanlık haline gelmesiyle çocuğu ahlaki meziyetlerle donanmış iyi bir insan olarak yetiştirmek amaçlanmıştır. Çocuk eğitiminin, toplum hayatında oynadığı rol çok büyüktür. Toplumun kültür ve medeniyet alanında yükselmesi, çocukların eğitiminin önemsenmesine bağlıdır. Toplumun temeli ailedir. Aileyi oluşturan bireylerin iyi olması toplumu, toplumun iyi olması da bireyi etkilemektedir. Ailenin asıl gayesi, neslin devamı olan çocuklardır. Çocuğun ahlaki bakımdan yetiştirilmesi anne ve babanın ortak görevidir.

Çocuğun ilk dönemleri, ahlâk eğitimi için çok önemlidir. Bu dönemlerde zararlı alışkanlıklar da faydalı alışkanlıklar da çocuğun onlara ilgisi yönünde şekillenir. İşte bu dönemde anne ve babalara, çocukları eğitime ve yönlendirme sorumluluğu düşmektedir.

Çocuğun ahlak eğitiminde en önemli kurum ailedir. Bunun yanında arkadaş ilişkileri, okul hayatı ve kitle iletişim araçları çocuğun ahlaki eğitiminde rol oynamaktadır. Çocuğa güzel ahlakın kazandırılmasında bu etkenlerin etkisi büyüktür. Eğer çocuk, iyi davranışlara yönlendirilmezse kötü davranışlara yönelebileceğinden çocuğun yetişmesiyle ilgilenenlere önemli görevler düşmektedir.

Dipnot

* Prof. Dr. Mehmet Zeki AYDIN

"Çocuk disiplin için değil, disiplin çocuk içindir. O, çocuğa yararlı olduğu sürece uygulanır ve bir değeri olur."